

MEDDELELSER OG OVERSIGTER

FAMILIEBESKATNING

Referat af og kommentarer til S.O.U. 1959: 13: **Familjebeskatningen**. Stockholm 1959. 275 s.

Betænkningens emne er spørgsmålet om den rette afvejning af den personlige indkomsskat mellem personer, familier (persongrupper) etc. med samme indkomst. Det kunne kaldes spørgsmålet om skattens horisontale fordeling og er nok så kompliceret som spørgsmålet om beskatningens vertikale fordeling (fordelingen mellem personer m.v. med forskellig indkomst). Målestokken for afvejningen er hovedsagelig skatteevneovervejelser. Man søger at nå frem til en »ligelig« beskatning.

Af betænkningen fremgår, at de svenske overvejelser over problemkredsen har været mange og grundige. Betænkningen indeholder en meget udførlig historik over, hvad der i Sverige og andre lande har været skrevet og sagt om emnet. Størsteparten af disse udsagn er gentagelser – undertiden med mindre variationer over temaet. Disse mange gentagelser gør betænkningen tung at læse, men grundigheden gør den samtidig til en vigtig oplagsbog.

Den historiske oversigt viser, at alle sagkyndige har haft gode hensigter om at nå til en logisk løsning af spørgsmålene, men har måttet give op. I så henseende danner den foreliggende betænkning ingen undtagelse. Betænkningen, der vel må betragtes som et hovedværk på området, stiller en række forslag, der er mere praktisk, skatteteknisk begrundede end udtryk for, at man ad teoretisk vej har kunnet løse spørgsmålene.

Udgangspunktet for den teoretiske behandling af emnet er, at der ønskes opretholdt en progressiv indkomsskat, d.v.s. en skat, der udgør en jo større del af indkomsten, des større denne er. Problemet er da: Indkomsten hos hvem? Den enkelte person? Ægteparret? Husstanden? Og hvilken »indkomst«? Skal til indkomst henregnes værdien af det arbejde, der udføres i hjemmet? Skal der tages hensyn til den forøgelse af leveomkostningerne, der kan indtræde som følge af, at hustruen tager arbejde udenfor hjemmet eller i den fælles bedrift?

Under en såkaldt »proportional« beskatning – d.v.s. under beskatning med en fast procentsats af hele indkomsten minus et skattefrit bundbeløb – er problemerne mindre. Hvis bundbeløbet er det samme pr. person, vil skatten for et ægtepar, hvor begge ægtefæller har indkomst (udover bundbeløbet), blive den samme som for to enlige personer med de samme indkomster eller som for et ægtepar med samme totalindkomst, der udelukkende indtjenes af den ene ægtefælle eller af begge ægtefæller i den fælles bedrift. Skatten vil blive bundbeløbet gange procentsatsen lavere i de ovennævnte tilfælde end i de tilfælde, hvor indkomsten indtjenes af een enlig person.

Resultaterne er enkle og overskuelige og betegnes måske ikke mindst derfor ofte som den horisontale fordeling af beskatningen, der bør tilstræbes også under et progressivt skattesystem. Man burde dog nok begynde med at spørge, om netop denne afvejning af beskatningen mellem ægtepar af forskellig type og mellem ægtepar og enlige er den ønskede. Der vil endvidere under »proportional« beskatning være en del andre spørgsmål at tage stilling til: Bør der i en indkomst kunne fratreges flere end to personfradrag? F.eks. fradrag for en forsørgt slægtning? Bør også den enlige kunne fratreges et ekstra personfradrag for forsørgelse af anden

MEDDELELSER OG OVERSIGTER

FAMILIEBESKATNING

Referat af og kommentarer til S.O.U. 1959: 13: **Familjebeskatningen**. Stockholm 1959. 275 s.

Betænkningens emne er spørgsmålet om den rette afvejning af den personlige indkomsskat mellem personer, familier (persongrupper) etc. med samme indkomst. Det kunne kaldes spørgsmålet om skattens horisontale fordeling og er nok så kompliceret som spørgsmålet om beskatningens vertikale fordeling (fordelingen mellem personer m.v. med forskellig indkomst). Målestokken for afvejningen er hovedsagelig skatteevneovervejelser. Man søger at nå frem til en »ligelig« beskatning.

Af betænkningen fremgår, at de svenske overvejelser over problemkredsen har været mange og grundige. Betænkningen indeholder en meget udførlig historik over, hvad der i Sverige og andre lande har været skrevet og sagt om emnet. Størsteparten af disse udsagn er gentagelser – undertiden med mindre variationer over temaet. Disse mange gentagelser gør betænkningen tung at læse, men grundigheden gør den samtidig til en vigtig oplagsbog.

Den historiske oversigt viser, at alle sagkyndige har haft gode hensigter om at nå til en logisk løsning af spørgsmålene, men har måttet give op. I så henseende danner den foreliggende betænkning ingen undtagelse. Betænkningen, der vel må betragtes som et hovedværk på området, stiller en række forslag, der er mere praktisk, skatteteknisk begrundede end udtryk for, at man ad teoretisk vej har kunnet løse spørgsmålene.

Udgangspunktet for den teoretiske behandling af emnet er, at der ønskes opretholdt en progressiv indkomsskat, d.v.s. en skat, der udgør en jo større del af indkomsten, des større denne er. Problemet er da: Indkomsten hos hvem? Den enkelte person? Ægteparret? Husstanden? Og hvilken »indkomst«? Skal til indkomst henregnes værdien af det arbejde, der udføres i hjemmet? Skal der tages hensyn til den forøgelse af leveomkostningerne, der kan indtræde som følge af, at hustruen tager arbejde udenfor hjemmet eller i den fælles bedrift?

Under en såkaldt »proportional« beskatning – d.v.s. under beskatning med en fast procentsats af hele indkomsten minus et skattefrit bundbeløb – er problemerne mindre. Hvis bundbeløbet er det samme pr. person, vil skatten for et ægtepar, hvor begge ægtefæller har indkomst (udover bundbeløbet), blive den samme som for to enlige personer med de samme indkomster eller som for et ægtepar med samme totalindkomst, der udelukkende indtjenes af den ene ægtefælle eller af begge ægtefæller i den fælles bedrift. Skatten vil blive bundbeløbet gange procentsatsen lavere i de ovennævnte tilfælde end i de tilfælde, hvor indkomsten indtjenes af een enlig person.

Resultaterne er enkle og overskuelige og betegnes måske ikke mindst derfor ofte som den horisontale fordeling af beskatningen, der bør tilstræbes også under et progressivt skattesystem. Man burde dog nok begynde med at spørge, om netop denne afvejning af beskatningen mellem ægtepar af forskellig type og mellem ægtepar og enlige er den ønskede. Der vil endvidere under »proportional« beskatning være en del andre spørgsmål at tage stilling til: Bør der i en indkomst kunne fratreges flere end to personfradrag? F.eks. fradrag for en forsørgt slægtning? Bør også den enlige kunne fratreges et ekstra personfradrag for forsørgelse af anden

person? Hvordan bør beskatningen af børns indkomst og børnetilskud indrettes? Hvad skal man gøre, når indkomsten er mindre end personfradraget?

Endelig løser »proportional«beskatningssystemet ikke de ovennævnte spørgsmål om, hvad der skal forstås ved »indkomst«, herunder bl.a. om eget arbejde i hjemmet bør tillægges skattepligtig værdi. Dette arbejdes omfang er ofte større for ægtepar, hvor hustruen er hjemmegående, end for andre ægtepar og for enlige.

Familiebeskatningens problemer under progressiv beskatning anskues oftest – og også i den foreliggende betænkning – ud fra det synspunkt, at den horisontale fordeling beklageligvis bliver anderledes end under et »proportional«beskatningssystem. Især hæfter man sig ved, at den *progressive beskatning i forbindelse med sambeskatning af ægtefæller* medfører, at ægtepar, hvor begge har indkomst, beskattes hårdere end to enlige personer med samme indkomster. I den almindelige debat er forestillingerne om denne »sambeskatningseffekt«, overdrevne. Det nævnes i betænkningen, at for de fleste svenske ægtepar med hustruindtægt er skatten lavere end skatten for to enlige med samme indkomster. »Strafbeskatning« findes kun for et relativt fåtal af ægtepar, hvor begge ægtefæller har ret store indkomster. Man kan regne med, at det samme gælder i Danmark. Dette være naturligvis ikke sagt for at bagatellisere forholdet, der jo kan føles hårdt nok for de pågældende sambeskattede ægtepar.

Når »strafbeskatning« af ægtepar med hustruindkomst under det progressive skattesystem kun forekommer i så forholdsvis få tilfælde og i ret mild grad, skyldes det først og fremmest, at man har en lempeligere skatteskala for forsørgere end for ikke-forsørgere, og herudover, at man har særlige fradrag for udearbejdende hustruer – i Sverige et förvärvsfradrag, i Danmark et fradrag for hustruindkomst. Disse midler til at mindske sambeskatningseffekten skaber imidlertid andre og nok så store problemer. Kan det være rimeligt at indrette gradueringen mellem forsørgerskala og ikke-forsørgerskala efter hensynet til nævnte sambeskatningseffekter? Hvis det findes rimeligt, måtte konsekvensen formentlig være at gå over til den såkaldte split-skat, som man kender den i Vesttyskland, USA og – iflg. betænkningen – i Sverige for indkomster op til en ret høj indkomstgrænse. Split-skat betyder kort fortalt, at en indkomst splittes op på de personer, der skal leve af indkomsten, før indkomsts-katten af de således opsplittede indkomstdele beregnes efter een og samme skala. For ægtepar, hvor begge har indkomst, medfører denne beregningsmåde, at skatten bliver den samme som for to enlige, der har hver halvdelen af ægteparrets indkomst. Ægteparret vil således aldrig kunne komme til at svare mere i skat end beskattet som to enlige. I virkeligheden vil parret i langt de fleste tilfælde komme til at svare mindre i skat, idet skatten på grund af progressionen vil være størst for de to enlige, dersom indkomsten er ulige fordelt. Dette er jo som regel tilfældet – og i udpræget grad, når den ene af ægtefællerne overhovedet ingen indkomst har, f.eks. når hustruen er hjemmegående. Disse ægtepar vil under split-skatten blive adskilligt mildere beskattet end enlige med samme indkomst. Også i alle andre tilfælde, hvor indkomsten er ulige fordelt, vil giftermål medføre skattelettelse. Det er stadig sådan, at de to store grupper af skattepligtige personer er henholdsvis ægtepar med hjemmegående hustru og enlige. Det kan synes ejendommeligt at indrette den skattemæssige graduering mellem disse to grupper hovedsageligt ud fra betragtninger over skatteforholdene for den indtil videre noget mindre gruppe af skattepligtige, som udgøres af ægtepar med hustruindkomst. Split-skatten er et ekstremt eksempel på en sådan fremgangsmåde, men også den nugældende graduering mellem forsørger- og ikke-forsørgerskalaer bærer spor af denne fremgangsmåde. Betænkningen beskæftiger sig i et omfattende

afsnit med mulighederne for at bygge splitskatten op til en højere indkomstgrænse end den nuværende. Man er dog klar over, at en sådan reform i lighed med andre skattereformer bedst kan gennemføres, når der er penge på bordet, eller med andre ord på en sådan måde, at visse grupper får skattelettelse, uden at andre grupper får skatteforhøjelse. Hensynet til den svenske finanspolitik får derfor betænkningen til at afstå fra forslag om udvidet split-skat.

Af andre midler til at afsvække »strafbeskatningen« for ægtepar med hustruindkomst kan nævnes ydelse af særlige fradrag for disse ægtepar. Denne udvej skaber også nye problemer. Det vil således kunne synes urimeligt, at ægtepar med hustruindkomst skal beskattes mildere end ægtepar, hvor samme totale indkomst indtjenes alene af den ene ægtefælle eller af begge ægtefæller i den fælles bedrift. Størsteparten af betænkningen er da også optaget af en diskussion om, hvilke skattepligtige, der må være berettigede til et sådant fradrag, og om hvordan fradraget bør beregnes. Diskussionen kompliceres af, at fradraget i lighed med det danske hustrufradrag kan betragtes som skadesløsholdelse for de meromkostninger, der er forbundet med hustruens arbejde udenfor hjemmet. Disse omkostninger vil igen være afhængige af, om arbejdet sker i den fælles bedrift eller for fremmede, om der i ægteskabet er børn og dermed udgifter til børnepasning, og om sparet hjemmeforbrug ved hustruens arbejde hjemme skal tages i betragtning, o.s.v.

Endvidere beskæftiger betænkningen sig naturligvis indgående med den almindeligvis mest debatterede udvej til under bibeholdelse af den progressive beskatning at mildne dennes virkninger for ægtepar med hustruindkomst: *særbeskatning*. Under dette system beskattes personerne særskilt, uanset om de lever i ægteskab eller ej. Almindeligvis beregnes skatten efter een og samme skala. Skatten for et ægtepar med hustruindkomst vil derfor blive den samme som for to enlige med samme indkomster – men lavere end for et ægtepar, hvor samme totalindkomst indtjenes ved en mere ulige fordeling af indkomsten mellem ægtefællerne. Mest udpræget vil skatten blive lavere end for ægtepar med hjemmegående hustru og med samme totalindkomst. En anden følge af systemet er, at sidstnævnte kommer til at betale lige så meget i skat som enlige med samme indkomst. Fra praktisk hold rettes i betænkningen den indvending mod systemet, at det ikke er muligt at hindre, at ægtefæller ved aftaler overflytter indkomst fra den højest beskattede ægtefælle til den ægtefælle, hvis marginalskat kun er lavere. Endvidere rettes den alvorlige indvending mod systemet, at for ægtepar, hvor indkomsten indtjenes i fælles bedrift, må indkomsten fordeles rent skabelonmæssigt. For disse ægtepar vil særbeskatningen i realiteten blive opretholdt. Særbeskatningen har dog også sine praktiske fordele, især under en kildekatteordning og for så vidt angår lønindkomster.

I betænkningen omtales endvidere forskellige former for en modificeret særbeskatning. Blandt disse skal her kun nævnes den norske ordning, hvorefter ægtepar, der begge har indkomst, kan begære den mindste af disse indkomster særskilt beskattet. Der udgives i Norge nu omfattende tabeller over, hvornår en sådan begæring vil kunne betale sig. Tilsvarende tabeller ville som følge af skattefradragsreglen næppe kunne udarbejdes i Danmark.

Indvævet i den her skildrede drøftelse af, hvordan man bør afveje de forskellige personers og familietyperes beskatning, berører betænkningen de forskellige muligheters indvirken på arbejdsudbudet, specielt udbudet af kvalificeret, kvindelig arbejdskraft, der kunne tænkes at blive hæmmet som følge af den nugældende kraftige beskatning af gifte kvinder med større indkomster. Det påvises ikke, at en sådan nedgang i udbudet faktisk er følgen af de nugældende beskatningsregler.

Drøftelsen af disse arbejdskraftspørgsmål ligger på et andet plan end den øvrige del af betænkningen.

Betænkningens analyse synes noget traditionsbundet. Den er således rent statistisk – drager alene sammenligninger mellem de forskellige personer og persongrupper i et givet år.

Betænkningen kan synes noget uafklaret især med hensyn til gennemgangen af målsætningen for beskatningens »horisontale fordeling«. Særligt uheldigt forekommer det, at gennemgangen af målsætningen er sammenvævet med drøftelsen af forskellige midler til at opnå ønskede resultater.

De store vanskeligheder ved behandlingen af emnet skyldes vel især, at der ikke i Sverige – lige så lidt som i Danmark – kan siges at være nogen fremherskende familietype. Problemerne var unægtelig nemmere at løse, dersom der næsten udelukkende fandtes familier, hvor indtægten alene indtjentes af den ene ægtefælle eller af ægtefællerne i fælles bedrift, eller dersom der udelukkende fandtes familier, hvor begge ægtefæller har indkomst. Det er betænkningens fortjeneste at fremhæve, at Sverige er på vej fra førstnævnte situation til sidstnævnte, og at en stor del af vanskelighederne skyldes, at man befinder sig i et overgangsstadium.

*Martin Korst.**

NYT BIDRAG TIL INVESTERINGSTEORIEN

Mens man synes at være på vej til at kunne give en nogenlunde adækvat beskrivelse af forbrugets variationer, er det velkendt, at de tilløb til en beskrivelse af investeringerne, som har været anvendt for eksempel i gængse makromodeller, har været mere end ufuldkomne. Det er derfor med stor forhåndsinteresse, man griber en ny bog af Haavelmo om dette emne¹. I det følgende vil dette arbejde, som tegner til at blive et standardværk, blive refereret og kommenteret, idet Haavelmos disposition vil blive fulgt. Bogen falder i fire afsnit: I. Survey of Problems (kap. 1-4). II. Capital as a Factor of Production (kap. 5-18). III. Savings and Investment in a Centralized Economy (kap. 19-26). IV. Investment Behavior in a Market Economy (kap. 27-35).

I

Haavelmo indleder bogen med en gennemgang af, hvad man i tidens løb har kunnet opfatte som investeringsteori. Når Böhm-Bawerk og Wicksell i deres kapitalteori behandlede investering, skulle investering udelukkende opfattes i betydningen reinvestering. Da modellerne var stationære, indgik investering forstået som nettoinvestering ikke. Problemstillingen var for dem at forklare sammenhængen mellem kapital og rente. Naturligvis var disse økonomer ikke blinde for, at der skete en dynamisk udvikling, vækst, i økonomien, men de mente, at den snarere skyldtes ydre ting for eksempel nyopdaget teknik end noget i den realøkonomiske model endogen, og at udviklingen kunne beskrives som en række stationære tilstande. Da overgangen mellem disse tilstande ikke drøftedes, fik man ikke nogen investeringsteori, men en kapitalteori.

Med Keynes blev forudsætningen om fuld beskæftigelse opgivet. Problemet var for Keynes at bestemme, hvorledes investeringen påvirker indkomsten på kort

* Sekretær i Skattedepartementet.

1. Trygve Haavelmo, *A Study in the Theory of Investment*, Chicago 1960. VIII + 221 sider. Pris \$ 5.00.